

2.2. Διακρίσεις λόγω φυλετικής καταγωγής

2.2.1 Στέγαση

2.2.1.1 Αδυναμία εκπλήρωσης συμβατικών υποχρεώσεων στο πλαίσιο του προγράμματος στεγαστικής αποκατάστασης των ελλήνων ρομά

Από την έναρξη εφαρμογής του προγράμματος χορήγησης στεγαστικών δανείων σε Έλληνες τσιγγάνους, διαφάνηκαν προβλήματα σε διάφορα στάδια υλοποίησής του. Τόσο στην Έκθεση του 2008, όσο και στην Έκθεση του 2009, ο ΣτΠ είχε εκτενώς επισημάνει τα προβλήματα εφαρμογής της κείμενης νομοθεσίας [ΚΥΑ 33165/2006 (ΦΕΚ Β' 780-29.06.2006)], κυρίως λόγω δυσχερειών που σχετίζονται με την, συχνά εμφανιζόμενη, ανυπαρξία δημοτολογικής εγγραφής και, την συνεπεία αυτής, αντικειμενική αδυναμία των Ρομά να προσκομίσουν τα απαιτούμενα δικαιολογητικά. Επανελημμένα επίσης, όσο η διαδικασία ήταν σε εξέλιξη, ο ΣτΠ είχε επισημάνει ως ιδιαίτερα προβληματική την απουσία πρόβλεψης από την ισχύουσα νομοθεσία μηχανισμού εποπτείας και παρακολούθησης του προγράμματος, γεγονός το οποίο καθιστούσε εξαιρετικά πιθανό το ενδεχόμενο να μην καθίσταται δυνατός ο έλεγχος του βαθμού υλοποίησης των στόχων του προγράμματος στις διάφορες φάσεις του, αλλά και η τελική αξιολόγηση του προγράμματος ως προς την επίτευξη των στόχων του (υποθέσεις 18637/2005, 1853/2007, 9817/2008, 15366/2008, 1110/2009, 6736/2009).

Το έτος 2010, ο Συνήγορος του Πολίτη έγινε αποδέκτης αναφορών από Έλληνες τσιγγάνους, αλλά και τοπικά σωματεία που τους εκπροσωπούν. Με τις αναφορές τους αυτές οι προσφεύγοντες ζήτησαν την παρέμβαση της Αρχής, προκειμένου να ανασταλεί η αναγκαστική κατάσχεση των ακινήτων τους λόγω αδυναμίας εκπλήρωσης των συμβατικών τους υποχρεώσεων και να αναπροσαρμοστούν οι όροι των δανειακών συμβάσεων, προκειμένου να διευκολυνθούν στην εκπλήρωση των υποχρεώσεών τους. Αξίζει να επισημανθεί ότι οι οφειλές, για τις οποίες έχει επιβληθεί αναγκαστική κατάσχεση των ακινήτων των αναφερομένων, κυμαίνονται μεταξύ 1.500 έως 3.500 ευρώ σε σχέση με το παρασχεθέν δάνειο των 60.000 ευρώ ή την συνολική αξία του οικήματος (εμπορική και αντικειμενική), που συχνά υπερβαίνει κατά πολύ το ποσό αυτό. Χαρακτηριστική περίπτωση αποτελεί η αναγκαστική κατάσχεση ακινήτου ενός εκ των αναφερομένων από την Δ.Ο.Υ. Ηράκλειας Σερρών, όπου, σύμφωνα με την έκθεση αναγκαστικής κατάσχεσης, για το 1/2 εξ αδιαιρέτου της αξίας του ακινήτου (πρώτης κατοικίας, η οποία αποτιμάται στο ποσό των 90.000 ευρώ) το ακίνητο κατασχέθηκε για οφειλή χρηματικής αξίας μόλις 3.016,63 ευρώ.

Με το με αριθμ. πρωτ. 45328/30.10.2010 έγγραφό του Γραμματέα του Υπουργείου Εσωτερικών, το οποίο κοινοποιήθηκε επίσης στο Γραφείο του κ. Υπουργού Οικονομικών και στην Γενική Γραμματεία Δημοσιονομικής Πολιτικής, προτάθηκε να εξεταστούν από τις αρμόδιες υπηρεσίες τα αιτήματα των αναφερομένων «στο πλαίσιο της πορείας υλοποίησης του Προγράμματος σε συνεργασία με το συναρμόδιο Υπουργείο Οικονομικών και εντός των υφιστάμενων δημοσιονομικών υποχρεώσεων της χώρας και των όρων του Μνημονίου Οικονομικής και Χρηματοπιστωτικής Πολιτικής», χωρίς ωστόσο η πρόταση αυτή να έχει ληφθεί υπ' όψιν ή να έχει επιφέρει κάποια αλλαγή στην ακολουθούμενη μέχρι σήμερα πρακτική. Από τα στοιχεία, τα οποία έχουν προσκομισθεί στον Συνήγορο του Πολίτη, προκύπτει ότι οι αρμόδιες Δ.Ο.Υ. εξακολουθούν να προβαίνουν σε αναγκαστικές κατασχέσεις ακινήτων, τα οποία έχουν αποκτηθεί στο πλαίσιο του ανωτέρω προγράμματος.

Ο ΣτΠ απευθύνθηκε με έγγραφό του προς το Υπουργείο Οικονομικών και το Υπουργείο Εσωτερικών, καθώς και στις αρμόδιες υπηρεσίες των δύο Υπουργείων, επισημαίνοντας ότι σύμφωνα με τις ρυθμίσεις της υφιστάμενης νομοθεσίας είναι εξαιρετικά δυσχερές να αντιμετωπισθούν αποτελεσματικά τα προαναφερόμενα ζητήματα. Στην κείμενη νομοθεσία και συγκεκριμένα, στη διάταξη της παρ. 3 του άρθρου 65 του ν. 3842/2010, παρέχεται η δυνατότητα χορήγησης άπαξ αναστολής για την είσπραξη μέρους ή του συνόλου οφειλής για χρονικό διάστημα πέντε (5) μηνών, εφόσον ο οφειλέτης αντιμετωπίζει αποδεδειγμένα πρόσκαιρη αδυναμία καταβολής της οφειλής του. Μολονότι, ωστόσο οι προσφεύγοντες έκαναν χρήση της διάταξης αυτής, επικαλούμενοι πρόσκαιρη αδυναμία καταβολής, το αίτημά τους αυτό απερρίφθη από την αρμόδια Δ.Ο.Υ με την αιτιολογία ότι η πρόσκαιρη οικονομική αδυναμία δεν συνδέεται με συγκεκριμένες ειδικές συνθήκες (θεομηνία – σοβαρή ασθένεια κλπ.), οι οποίες θα μπορούσαν να επιτρέψουν τη χορήγηση αναστολής.

Είναι αυτονόητο ότι οι υποχρεώσεις των δανειοληπτών Ρομά, στο πλαίσιο της στεγαστικής τους αποκατάστασης, παραμένουν ενεργές και οποιεσδήποτε απαιτήσεις του Ελληνικού Δημοσίου θα πρέπει να ικανοποιηθούν από τους οφειλέτες. Ωστόσο, για να επιτευχθεί η είσπραξη των ληξιπρόθεσμων οφειλών από το Ελληνικό Δημόσιο κρίνεται αναγκαία η συνεργασία των συναρμόδιων Υπουργείων Εσωτερικών και Οικονομικών και η λήψη από μέρους τους όλων εκείνων των πρόσφορων μέτρων που θα διασφαλίσουν τα συμφέροντα του Ελληνικού Δημοσίου, θα διευκολύνουν την επίτευξη των στόχων του προγράμματος στεγαστικής αποκατάστασης, τουλάχιστον για συγκεκριμένες κατηγορίες δικαιούχων.

Η Γενική Γραμματεία Δημοσιονομικής Πολιτικής, και η Γενική Γραμματεία Φορολογικών & Τελωνειακών Θεμάτων του Υπουργείου Οικονομικών, σε απάντησή της στην ως άνω παρέμβαση της Αρχής δεν φάνηκαν να υιοθετούν ή να αντιπροτείνουν κάποια άλλη ειδική ρύθμιση, περιοριζόμενες στην επισήμανση υφιστάμενων διατάξεων που θα μπορούσαν εν προκειμένω να τύχουν εφαρμογής (Υποθέσεις Φ135201/10, Φ126886/10, Φ129260/10).

2.2.1.2 Υπόνοιες μεροληψίας από την πλευρά του Δήμου Λιοσίων σε βάρος τσιγγάνου κατά τη διαδικασία χορήγησης άδειας για ανέγερση κατοικίας

Προσφεύγων τσιγγάνικης καταγωγής, νόμιμος ιδιοκτήτης οικοδομήσιμου οικοπέδου, το οποίο απέκτησε με μέρος των χρημάτων που έλαβε από στεγαστικό δάνειο, στο πλαίσιο του προγράμματος στεγαστικής αποκατάστασης των Ελλήνων Ρομά, διαμαρτυρήθηκε στην Αρχή, αφενός για την άρνηση του Δήμου Άνω Λιοσίων να απαντήσει σε εκκρεμή αιτήματά του, αφετέρου για τις παρελκυστικές, κατά τους ισχυρισμούς του, ενέργειες της εν λόγω δημοτικής αρχής, όσον αφορά τη διευθέτηση ζητημάτων που σχετίζονται με τη χρήση του οικοπέδου του για ανέγερση κατοικίας. Ειδικότερα, σύμφωνα με την αναφορά, με απόφαση του Δημοτικού Συμβουλίου αποχαρακτηρίστηκε μέρος του οικοπέδου του προσφεύγοντος, προκειμένου αυτό να αξιοποιηθεί για τη διαμόρφωση κοινόχρηστου χώρου. Η ενέργεια αυτή της δημοτικής αρχής έλαβε χώρα ενώ ο αναφερόμενος είχε ήδη προβεί στις νόμιμες ενέργειες για να λάβει οικοδομική άδεια και να ολοκληρώσει τη διαδικασία εκταμίευσης του ως άνω δανείου. Φαίνεται δε ότι η επίμαχη απόφαση λήφθηκε ενώ η δημοτική αρχή γνώριζε ότι η χρήση του ως άνω χώρου για ανέγερση οικίας είχε ήδη εγκριθεί με προγενέστερη πράξη της αρμόδιας νομαρχιακής αυτοδιοίκησης.

Από τη διερεύνηση της υπόθεσης προέκυψε ότι η οικεία πρωτοβουλία του Δήμου σχετικά με τον αποχαρακτηρισμό της υφιστάμενης χρήσης, ο τρόπος με τον οποίο αυτή προωθήθηκε, αλλά και το γεγονός ότι η διαμόρφωση κοινόχρηστου χώρου αφορούσε αποκλειστικά το οικόπεδο του προσφεύγοντος, ήγειρε ερωτήματα ως προς το ενδεχόμενο οι ενέργειες αυτές του Δήμου να συνιστούν έμμεση διάκριση σε βάρος του, λόγω της φυλετικής του καταγωγής. Ο προβληματισμός αυτός ενισχύθηκε από το γεγονός ότι δεν τηρήθηκε εν προκειμένω η προβλεπόμενη στην κείμενη νομοθεσία διαδικασία για τον αποχαρακτηρισμό χρήσεων γης, τόσο στο σκέλος που αφορά την εν γένει τήρηση της νόμιμης διαδικασίας που προβλέπεται για τη διαδικασία αυτή (εγκριτική απόφαση Γενικού Γραμματέα Περιφέρειας, πολεοδομική μελέτη, νέα πράξη εφαρμογής), όσο και την τήρηση προθεσμίας για την υποβολή ένστασης από τον θιγόμενο ιδιοκτήτη. Ενόψει αυτών, ο ΣτΠ ζήτησε να αποσταλούν αντίγραφα του συνόλου των πράξεων που απαιτούνται για την εφαρμογή της προτεινόμενης ρυμοτομικής αλλαγής, σύμφωνα με την κείμενη νομοθεσία. Απαντώντας στο ως άνω έγγραφο του ΣτΠ η δημοτική αρχή αναγνώρισε ότι η διαδικασία για την υλοποίηση της απόφασης του δημοτικού συμβουλίου δεν έχει ολοκληρωθεί, ότι η δημοτική αρχή έχει εισηγηθεί την αποδοχή της ένστασης του προσφεύγοντος, χωρίς ωστόσο να έχει ακόμη ληφθεί οριστική απόφαση του Δημοτικού Συμβουλίου. Ενόψει της εξέλιξης αυτής, ο Συνήγορος του Πολίτη συνεχίζει να παρακολουθεί το ζήτημα, μέχρι την οριστική διευθέτησή του (υπόθεση 126336/2010).

Στο πλαίσιο αυτό, ο ΣτΠ με παρέμβασή του προς τα αρμόδια Υπουργεία πρότεινε την υιοθέτηση ειδικών ρυθμίσεων σχετικά με: α) την αναπροσαρμογή των όρων της εξόφλησης του στεγαστικού δανείου από τις δανείστριες τράπεζες για τους οφειλότες, για τους οποίους διαπιστώνεται αδυναμία εξόφλησης, β) την εξόφληση των ήδη ληξιπρόθεσμων οφειλών έναντι του Ελληνικού Δημοσίου με διακανονισμό, προκειμένου να καταστεί εφικτή η αποπληρωμή τους, και γ) την αναστολή της αναγκαστικής εκτέλεσης υπέρ του Ελληνικού Δημοσίου σε περίπτωση, που έχει επιβληθεί αναγκαστική κατάσχεση των ακινήτων, τα οποία αποκτήθηκαν μέσω του προγράμματος στεγαστικής αποκατάστασης, και την είσπραξη των οφειλών αυτών με ηπιότερα μέσα (π.χ. τμηματική καταβολή δόσεων, επιμήκυνση του χρόνου εξόφλησης κλπ).

2.2.1.3 Επιβολή Προστίμων για κατασκευή και διατήρηση αυθαίρετων παραπηγμάτων

Κατά το έτος 2010 ο ΣτΠ διερεύνησε τρεις ομοειδείς υποθέσεις κατοίκων τσιγγανικής καταγωγής, οι οποίοι διαμένουν με τις οικογένειές τους σε αυθαίρετα παραπήγματα στην περιοχή Πόρτο Χέλι Αργολίδος. Στους προσφεύγοντες επιβλήθηκαν πρόστιμα για την ανέγερση και τη διατήρηση πρόχειρων παραπηγμάτων/οικιών και παράλληλα, απειλήθηκε η άμεση κατεδάφιση των οικιών τους. Ειδικότερα, οι προσφεύγοντες διαμαρτυρήθηκαν στον ΣτΠ για το ύψος των επιβληθέντων προστίμων συγκριτικά με την αξία των κατασκευών αυτών, αλλά και για τον κίνδυνο κατεδάφισης των μοναδικών οικιών που διαθέτουν, μέχρις ότου αποκτήσουν μια πιο σταθερή και μόνιμη κατοικία, ενδεχομένως με την ένταξή τους σε κάποιο πρόγραμμα στεγαστικής αποκατάστασης.

Ο ΣτΠ, απευθυνόμενος στις αρμόδιες υπηρεσίες, επεσήμανε ότι σύμφωνα με την κείμενη νομοθεσία (ΥΑ 9732/2004), η επιβολή των προστίμων και ιδίως, ο υπολογισμός του ύψους τους γίνεται με βάση την επιφάνεια του αυθαίρετου επί την τιμή ζώνης που ισχύει σε κάθε περιοχή, σύμφωνα με το αντικειμενικό σύστημα του Υπουργείου Οικονομικών. Με βάση τον οικείο πίνακα, σε κατοικίες με πρόχειρα υλικά κατασκευής (ξύλο, τσίγκο κλπ.) επέρχονται σημαντικές μειώσεις της αντικειμενικής αξίας της οικοδομής, λόγω του πολλαπλασιασμού του εμβαδού τους με ειδικούς συντελεστές που αντιστοιχούν στον τρόπο κατασκευής και το είδος του εξοπλισμού. Ωστόσο, στις εκθέσεις αυτοψίας που κοινοποιήθηκαν στους αναφερομένους δεν γίνεται μνεία στα υλικά κατασκευής, ενώ παράλληλα από τον υπολογισμό που έγινε και το ύψος των προστίμων που επιβλήθηκε δεν προκύπτει η εφαρμογή των μειωμένων συντελεστών που προβλέπει η ως άνω ΥΑ. Επιπλέον, τα ευτελή υλικά κατασκευής και ο πρόχειρος και προσωρινός χαρακτήρας των παραπηγμάτων, αποτελούν σημαντικούς παράγοντες μείωσης του ύψους των προστίμων ακόμη και σε εφαρμογή του γενικού πολεοδομικού νομοθετικού πλαισίου, γεγονός ωστόσο που δεν φάνηκε να συνεκτιμήθηκε εν προκειμένω.

Ο ΣτΠ με την παρέμβασή του ζήτησε να επανεξετασθεί η επιβολή των προστίμων λαμβανομένων υπ' όψιν των επιστημάνσεων της Αρχής και συνεκτιμώντας τα ισχύοντα για την οργανωμένη εγκατάσταση πλανοδίων (ΚΥΑ Γ.Π/23641/2003), αλλά και τη γενική αρχή ότι, ενδεχόμενη εκδίωξη ή αποστέρηση της δυνατότητας διαμονής σε χώρους

που επί μακρόν διαμένουν πλανόδιοι τσιγγάνοι θα πρέπει να συνοδεύεται από την υπόδειξη χώρου για την κατάλληλη, έστω και προσωρινά, μετεγκατάστασή τους. Σε απάντηση των ανωτέρω, το Τμήμα Χωροταξίας-Πολεοδομίας & Περιβάλλοντος Ερμιονίδος γνωστοποίησε στην Αρχή σχετικό ερώτημα που είχε απευθύνει προς το Υπουργείο Περιβάλλοντος, Ενέργειας & Κλιματικής Αλλαγής. Σε απάντηση του ερωτήματος αυτού το αρμόδιο Υπουργείο φάνηκε να αποδέχεται τις επισημάνσεις της Αρχής στο πλαίσιο της ως άνω παρέμβασής της. Ο ΣτΠ θα παρακολουθήσει την εξέλιξη της υπόθεσης μέχρι της οριστική διευθέτηση του προβλήματος (Υποθέσεις Φ129733/10, Φ129735/10, Φ129730/10).

2.2.2 Παροχή υπηρεσιών

2.2.2.1 Δυσχέρειες στη έκδοση αστυνομικής ταυτότητας ελλήνων τσιγγάνων ή στην χορήγηση των απαιτούμενων για την έκδοσή της πιστοποιητικών

Πολίτες τσιγγανικής καταγωγής ζήτησαν τη διαμεσολάβηση του ΣτΠ προκειμένου να τους χορηγηθεί δελτίο αστυνομικής ταυτότητας. Το ειδικότερο πρόβλημα που επισήμαναν στην αναφορά τους σχετιζόταν με την απουσία πρόβλεψης για την εγγραφή αδήλων τσιγγάνων στα δημοτολόγια, με αποτέλεσμα οι ενδιαφερόμενοι να αντιμετωπίζουν ανυπέβλητες δυσχέρειες στη δημοτολογική τους τακτοποίηση, γεγονός που επηρεάζει σειρά δικαιωμάτων που την προϋποθέτουν και δυσχεραίνει όλο το φάσμα συναλλαγών της συγκεκριμένης πληθυσμιακής ομάδας με τη διοίκηση. Το γεγονός αυτό, μολονότι δεν εμπίπτει *stricto sensu* στο ρυθμιστικό πεδίο του ν.3304/2005 και συγκεκριμένα, στη διάταξη του άρθρου 4 παρ. 1 στοιχ. η' που απαγορεύει τις διακρίσεις λόγω φυλετικής καταγωγής κατά την πρόσβαση σε αγαθά και υπηρεσίες που παρέχονται συναλλακτικά στο κοινό, αναδεικνύει τη δομική διάσταση του προβλήματος και την ανάγκη ειδικής ρύθμισης. Ο ΣτΠ εκπόνησε το έτος 2009 Ειδική Έκθεση με θέμα «Δημοτολογική Τακτοποίηση των Ελλήνων Τσιγγάνων» (http://new.synigoros.gr/?i=human-rights.el.mitroa_lixiarxeia.19442), περίληψη της οποίας περιλαμβάνεται στην Έκθεση Διακρίσεων του έτους 2009, διατυπώνοντας συγκεκριμένες προτάσεις για την επίλυση του προβλήματος. Το έτος 2010, ο ΣτΠ επανήλθε με έγγραφό του προς το Υπουργείο Εσωτερικών, ζητώντας τις απόψεις του Υπουργείου για το ζήτημα. Το Υπουργείο με έγγραφη απάντηση ενημέρωσε την Αρχή ότι οι προτάσεις αυτές θα αξιοποιηθούν στο πλαίσιο σχεδιασμού της Εθνικής Στρατηγικής Δράσης για του Ρομά που αναμένεται να κατατεθεί στο τέλος του έτους 2011. Στο πλαίσιο διερεύνησης των ατομικών αναφορών που κατατέθηκαν στο ΣτΠ το τρέχον έτος, αυτές είχαν επιτυχή επίλυση, μετά την παροχή υποδείξεων προς τους ενδιαφερόμενους σχετικά με τη διαδικασία που πρέπει να ακολουθήσουν για την έκδοση των απαιτούμενων δικαιολογητικών (υποθέσεις 1279/2009, 1280/2009, 1281/2009 και 1282/2009, Φ 132425/10, Φ 134114/10).

2.2.3 Εκπαίδευση

2.2.3.1 Δυσχέρειες στην πρόσβαση παιδιών Ρομά στην εκπαιδευτική διαδικασία

Κατά τη σχολική χρονιά 2010-2011 ξεκίνησε η υλοποίηση του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση» η οποία καλύπτει τα σχολικά έτη 2010-2013, το οποίο υλοποιείται από το Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης και το Εθνικό Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο και έχει εφαρμογή σε όλη την επικράτεια. Στόχος του προγράμματος είναι η ενίσχυση της πρόσβασης και συμμετοχής των παιδιών Ρομά στην εκπαίδευση, στο πλαίσιο του οποίου έχει συσταθεί από το Υπουργείο Παιδείας Συμβουλευτική Επιτροπή στην οποία συμμετέχουν, μεταξύ άλλων, εκπρόσωποι του Συμβουλίου της Ευρώπης, της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, του Διαδημοτικού Δικτύου Ρομ και του Συνηγόρου του Πολίτη (έχει πραγματοποιηθεί ήδη μια συνάντηση των μελών της Συμβουλευτικής Επιτροπής). Παρά τη θετική αυτή εξέλιξη ως προς την επιδίωξη βελτίωσης των συνθηκών εκπαίδευσης των παιδιών Ρομά, είναι γεγονός ότι εξακολουθούν να υπάρχουν σοβαρά προβλήματα στην υλοποίηση των σχεδιαζόμενων δράσεων και κυρίως στην επίτευξη των επιδιωκόμενων στόχων. Στην πράξη, εξαιρετικά μεγάλος αριθμός παιδιών σχολικής ηλικίας που διαμένουν σε καταυλισμούς σε διάφορες περιοχές της χώρας δεν φοιτούν καθόλου στο σχολείο. Συχνά, οι αδυναμίες και ελλείψεις που διαπιστώνονται στην υποστήριξη της ισότιμης σχολικής φοίτησης και συμμετοχής των παιδιών Ρομά, συνδέονται με προβλήματα που αφορούν τη δημοτολογική τακτοποίηση των ιδίων των παιδιών και των οικογενειών τους και βεβαίως επιτείνουν τον κοινωνικό αποκλεισμό της πληθυσμιακής αυτής ομάδας.

Είναι ενδεικτική η περίπτωση Συλλόγου Γονέων και Κηδεμόνων που διαμαρτυρήθηκε στην Αρχή σχετικά με επικείμενη εγγραφή παιδιών Ρομά σε δημοτικό σχολείο, ισχυριζόμενοι ότι οι μαθητές αυτοί δεν διέθεταν τα απαραίτητα δικαιολογητικά για την εγγραφή τους. Με την αναφορά τους, οι προσφεύγοντες επισήμαναν ότι το σχολείο τους, μολονότι συμπεριλαμβάνεται στις σχολικές μονάδες παρέμβασης του Προγράμματος «Εκπαίδευση των παιδιών Ρομά», δεν υποστηρίζεται από ειδικούς επαγγελματίες (ψυχολόγους, κοινωνικούς λειτουργούς, κ.λπ.), η συμμετοχή των οποίων αποτελεί καθοριστικής σημασίας προϋπόθεση για την ομαλή και αποτελεσματική σχολική ένταξη των παιδιών Ρομά. Ο Συνήγορος του Πολίτη μετά τη διερεύνηση της αναφοράς, διαπίστωσε ότι οι προϋποθέσεις για την εγγραφή των παιδιών Ρομά είχαν τηρηθεί, επισημαίνοντας ότι ο Σύλλογος Γονέων & Κηδεμόνων του σχολείου, αλλά και οι ίδιοι οι γονείς των μαθητών όφειλαν να συνεργαστούν με τις αρμόδιες υπηρεσίες εκπαίδευσης. Παρά τις ενέργειες του ΣτΠ να κινητοποιήσει και να ευαισθητοποιήσει τους εμπλεκόμενους φορείς, η φοίτηση των μαθητών αυτών δεν πραγματοποιήθηκε για λόγους που σχετίζονται με την αδυναμία διευθέτησης του ζητήματος της μετακίνησής τους. Ο ΣτΠ, η αρμόδια Διεύθυνση

Εκπαίδευσης και εκπρόσωποι του Προγράμματος «Εκπαίδευση των Ρομά» προέβησαν σε σειρά ενεργειών προς τον Δήμο και την τότε Νομαρχία, προκειμένου να αντιμετωπιστεί το πρόβλημα των εξόδων μετακίνησης, χωρίς ωστόσο να καταστεί τελικώς δυνατή η φοίτηση των μαθητών την τρέχουσα σχολική χρονιά (Υπόθεση Φ 133403/2010).

2.2.4 Επαγγελματική αποκατάσταση/απασχόληση

2.2.4.1 Δυσχέρειες στην ένταξη επαγγελματιών και επιτηδευματιών Ρομά σε επιχορηγούμενο πρόγραμμα του ΟΑΕΔ

Στο πεδίο της ένταξης των ελλήνων τσιγγάνων στην αγορά εργασίας και της γενικότερης επαγγελματικής τους αποκατάστασης, ο ΣτΠ διερεύνησε αναφορές που αφορούν στην αναστολή προγράμματος επιχορήγησης Νέων Επαγγελματιών και Επιτηδευματιών (ΝΕΕ) Ρομά στην Ανατολική Μακεδονία και Θράκη. Συγκεκριμένα, ο ΣτΠ διερεύνησε συλλογικές αναφορές πολιτών τσιγγάνικης καταγωγής από περιοχές την Ξάνθης, σχετικά με αναστολές πληρωμών, από τις 10 Απριλίου 2010, του προγράμματος επιχορήγησης του ΟΑΕΔ στην Περιφέρεια Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης. Το πρόγραμμα αυτό απευθύνονταν σε νέους ελεύθερους επαγγελματίες και επιτηδευματίες, με πολιτισμικές ιδιαιτερότητες (ΡΟΜ/Τσιγγάνοι). Με αφορμή παρατυπίες που διαπιστώθηκαν κατά την κατάθεση των απαιτούμενων δικαιολογητικών η εν λόγω υπηρεσία προέβη στην αναστολή πληρωμών στις προβλεπόμενες επιδοτήσεις. Ο ΣτΠ διαπίστωσε παρατεταμένη στασιμότητα στην εξέλιξη του συγκεκριμένου προγράμματος, γεγονός που επέτεινε τις πιεστικές βιοτικές ανάγκες των επιχορηγούμενων Ρομά. Σε έγγραφη παρέμβασή του προς τη Διοίκηση του ΟΑΕΔ, τον Νοέμβριο του 2010, ο ΣτΠ υποστήριξε ότι θα πρέπει να ολοκληρωθεί το ταχύτερο δυνατό η διαδικασία εξεύρεσης της βέλτιστης λύσης για τη συνέχιση και ολοκλήρωση του εγχειρήματος, ώστε να μην ακυρωθεί η προσπάθεια ένταξης μιας κοινωνικά αποκλεισμένης ομάδας στόχου στην τυπική οικονομική δραστηριότητα. Μετά από πρόσκληση του Προέδρου του ΟΑΕΔ, το Δεκέμβριο του 2010 πραγματοποιήθηκε στα γραφεία του Οργανισμού, συνάντηση εργασίας κλιμακίου της Αρχής, με στελέχη του Δ.Σ του ΟΑΕΔ και εκπροσώπους των Περιφερειακών του Διοικήσεων. Στη συνάντηση διαπιστώθηκε εγγύτητα στις απόψεις των συμμετεχόντων στη συνάντηση και διατυπώθηκε η κοινή βούληση για την αντιμετώπιση των προβλημάτων που ανέκυψαν. Ως ενδεδειγμένη λύση προκρίθηκε η επανεξέταση όλων των φακέλων και η άμεση ολοκλήρωση της διαδικασίας επιχορήγησης στους δικαιούχους που δεν παρουσίασαν προβλήματα πληρότητας και γνησιότητας των δικαιολογητικών που κατέθεσαν. Οι υποθέσεις παραμένουν εκκρεμείς μέχρι την οριστική διευθέτηση των προβλημάτων που ανέκυψαν (Υποθέσεις, Φ 131031/10, Φ 133438/10).

[...]

3. Αξιοποίηση θεσμικών δυνατοτήτων του συνηγόρου του πολίτη ως φορέα εφαρμογής και προώθησης της αρχής της ίσης μεταχείρισης

3.1. Σύνθετη στρατηγική δράση για την εγκατάσταση των τσιγγάνων

Κατά το έτος 2010, δεν διαπιστώθηκε κάποια σημαντική βελτίωση σε επίπεδο κεντρικού ή περιφερειακού σχεδιασμού στο ζήτημα της βελτίωσης των συνθηκών διαβίωσης των τσιγγάνων ή των επιμέρους προβλημάτων που αντιμετωπίζει η ευάλωτη αυτή πληθυσμιακή ομάδα, πέραν εκείνων που καταγράφονται στην παρούσα Έκθεση. Ως εν μέρει ενθαρρυντικό, θα μπορούσε να αποτιμηθεί το γεγονός ότι η παρέμβαση της Αρχής ήταν καίριας σημασίας για την αποτροπή εκδιώξεων τσιγγάνων από χώρους στους οποίους έχουν αυθαιρέτως εγκατασταθεί, τουλάχιστον σε τρεις περιπτώσεις που εκτίθενται στη συνέχεια. Γενικά ωστόσο, παρά τις σαφείς, επανειλημμένες και επίμονες, συστάσεις της Αρχής, τόσο προς την περιφερειακή όσο και προς την κεντρική διοίκηση, για την ανάληψη άμεσων μέτρων για την αντιμετώπιση των οξυμμένων προβλημάτων, δεν διαφάνηκε το έτος αυτό η ανάληψη κάποιας κεντρικής συντονιστικής πρωτοβουλίας προς αυτή την κατεύθυνση ή έστω επιμέρους περιφερειακοί σχεδιασμοί, οι οποίοι να προσφέρονται ως ελπιδοφόρο παράδειγμα για την περαιτέρω ανάληψη πρωτοβουλιών και δράσεων. Ο σχεδιασμός και η κατάθεση της Εθνικής Στρατηγικής για τους Ρομά, η οποία αναμένεται να ολοκληρωθεί εντός του έτους 2011, θα μπορούσε να αποτελέσει την αφετηρία για μια διαφορετική προσέγγιση του ζητήματος, αξιοποιώντας την εμπειρία των εμπλεκόμενων υπηρεσιών και διορθώνοντας λάθη του παρελθόντος.

Ως γενική εκτίμηση εξάλλου, θα μπορούσε να υποστηριχθεί ότι σε μεγάλο βαθμό η απουσία προόδου στα ζητήματα κοινωνικού αποκλεισμού των Ρομά, σχετίζεται με τα δομικού χαρακτήρα ζητήματα που αυτός εμφανίζει, αλλά και με την αδυναμία της παρωχημένης νομοθεσίας και των μηχανισμών εφαρμογής και εποπτείας των οικείων δράσεων να ανταποκριθούν στις απαιτήσεις του οικείου εγχειρήματος. Η οικονομική κρίση και οι επιπτώσεις της αναμένεται να επιδεινώσουν ακόμη περισσότερο την κατάσταση, αφού είναι μάλλον αναμενόμενο η ιεράρχηση των προτεραιοτήτων στην παρούσα συγκυρία, να κατατάζει σε χαμηλό επίπεδο τα ζητήματα αυτά, την ώρα ακριβώς που οι ευάλωτες κοινωνικές ομάδες αναμένεται να πληγούν καίρια από τις συνέπειές της. Παράλληλα, εξαιρετικά ανησυχητική παραμένει η κοινωνική ένταση που δημιουργείται μεταξύ της πληθυσμιακής αυτής ομάδας, αλλά και εκείνων των συμπολιτών μας που ενδεχομένως πλήττονται κατ' αποτέλεσμα από την απουσία μέτρων κοινωνικής στήριξης. Το γεγονός αυτό, σε συνδυασμό με την απουσία μηχανισμών και φορέων δημόσιας μεσολάβησης και κοινωνικής ειρήνευσης διατηρεί και οξύνει την

κατάσταση. Ο ΣτΠ ως φορέας προώθησης της αρχής της ίσης μεταχείρισης έχει παρέμβει προς την κατεύθυνση αυτή, επιχειρώντας και το 2010 να κατευθύνει την ένταση και να διαμεσολαβήσει προς αποκατάσταση της κοινωνικής ειρήνευσης, σε περιοχές όπου η κατάσταση εμφανίζεται οξυμένη.

Στη συνέχεια παρατίθενται υποθέσεις που κατατέθηκαν εντός του έτους 2010 και αφορούν τις συνθήκες διαβίωσης των ρομά, το αίτημα μετεγκατάστασής τους, αλλά και τις επαπειλούμενες εκδίωξεις τους. Στις υποθέσεις αυτές περιλαμβάνονται και εκείνες, που υποβλήθηκαν μεν σε προηγούμενα έτη, η διερεύνησή τους ωστόσο ολοκληρώθηκε το 2010 ή έτυχαν εξελίξεων εντός του έτους αυτού.

3.1.1

Το 2010, ο Συνήγορος του Πολίτη παρενέβη για την αποτροπή εκδίωξης και κατεδάφισης των παραπηγμάτων στα οποία διαβιούν τσιγγάνοι σε τρεις περιπτώσεις, με επιτυχία προς το παρόν αποτελέσματα. Το ζήτημα της κατεδάφισης αυθαιρέτων παραπηγμάτων τσιγγάνων εμφανίζει εξαιρετική πολυπλοκότητα, δεδομένου ότι η συνεπής τήρηση των επιταγών της ισχύουσας νομοθεσίας περί κατεδάφισης αυθαιρέτων, δεν λαμβάνει υπόψη, ιδιαιτερότητες που σχετίζονται με τον τρόπο διαβίωσης της συγκεκριμένης ομάδας του πληθυσμού και δεν συνδυάζεται ευχερώς με ειδικότερες δράσεις και προγράμματα που σχεδιάζονται και υλοποιούνται για τη στεγαστική τους αποκατάσταση.

3.1.1.1 Εγκατάσταση τσιγγάνων στη θέση Φούφλα Αταλάντης

Προσφεύγουσα διαμαρτυρήθηκε στο ΣτΠ για επαπειλούμενη εκδίωξη Ρομά στην περιοχή «Φούφλα» Αταλάντης, μολονότι δεν έχει ολοκληρωθεί η διαδικασία μετεγκατάστασής τους. Ο Συνήγορος του Πολίτη διαπίστωσε ότι οι ενέργειες της οικείας δημοτικής αρχής σε υλοποίηση απόφασης του δημοτικού Συμβουλίου του έτους 2008 περί «άμεσης απελευθέρωσης» του χώρου στον οποίο είναι εγκατεστημένοι οι τσιγγάνοι και περί άσκησης «...πίεσης με κάθε νόμιμο μέσο για την εγκατάσταση των τσιγγάνων στον χώρο που έχει ήδη αγοραστεί από τον Δήμο για το σκοπό αυτό...» δεν ήταν σύνομες, καθόσον από τα στοιχεία που υποβλήθηκαν στην Αρχή προέκυπτε ότι δεν είχαν ακολουθηθεί οι νόμιμες διαδικασίες για την διαμόρφωση του χώρου που επρόκειτο να χρησιμοποιηθεί για το συγκεκριμένο σκοπό. Με έγγραφο που απηύθυνε η Αρχή προς τον Δήμαρχο Αταλάντης και κοινοποίησε σε όλες τις εμπλεκόμενες υπηρεσίες, ζητήθηκε να αποσταλούν στον ΣτΠ αντίγραφα του συνόλου των σχετικών αποφάσεων του Δ.Σ του Δήμου και των εμπλεκόμενων υπηρεσιών και, να παρασχεθούν συγκεκριμένα στοιχεία ως προς τον αριθμό του συγκεκριμένου πληθυσμού, αλλά και του αριθμού των παιδιών που συμμετέχουν στην εκπαιδευτική διαδικασία. Παράλληλα, ο ΣτΠ ζήτησε από τον Γ. Γ. Περιφέρειας Στερεάς Ελλάδας να ελεγχθεί η νομιμότητα επιλογής και διαμόρφωσης του χώρου εγκατάστασης των τσιγγάνων στη θέση «Φούφλα» του Δήμου Αταλάντης υπό το πρίσμα των διατάξεων της Κ.Υ.Α. που διέπει την οργανωμένη εγκατάσταση πλανοδίων (Γ.Π/23641/3.7.2003). Επίσης, ο ΣτΠ ζήτησε να διευκρινιστεί αν έχει εκδοθεί η προβλεπόμενη στην ως άνω Κ.Υ.Α., απόφαση του Γενικού Γραμματέα για τον καθορισμό του συγκεκριμένου χώρου ως κατάλληλου για την εγκατάσταση των τσιγγάνων. Περαιτέρω, ζητήθηκε από τις Δ/σεις Αγροτικής Ανάπτυξης, Δημόσιας Υγείας, Πολεοδομίας και Περιβάλλοντος της Ν.Α. Φθιώτιδας, τη Τεχνική Υπηρεσία Δήμων και Κοινοτήτων της Περιφέρειας Στερεάς Ελλάδας, τη ΙΔ' Εφορεία Προϊστορικών και Κλασικών Αρχαιοτήτων και τη 24η Εφορεία Βυζαντινών Αρχαιοτήτων, να προβούν στις κατά την αρμοδιότητά τους ενέργειες σε σχέση με τα έργα διαμόρφωσης του χώρου στην επιλεγείσα περιοχή. Η 24η Εφορεία Βυζαντινών Αρχαιοτήτων, υπηρεσίες της πρώην Περιφέρειας Στερεάς Ελλάδας (Δ/ση Αυτοδιοίκησης & Αποκέντρωσης) και της πρώην Ν.Α. Φθιώτιδας (Δ/ση Δημόσιας Υγείας) προέβησαν σε σχετικές ενέργειες, χωρίς ωστόσο να έχουν γνωστοποιηθεί μέχρι στιγμής στην Αρχή τα αποτελέσματα των ελέγχων τους. Η Δ/ση Αναπτυξιακών Προγραμμάτων του Υπουργείου Εσωτερικών ενημέρωσε την Αρχή «ότι από τα διαθέσιμα έως σήμερα στοιχεία προκύπτει ότι εγκρίθηκαν με την υπ' αριθμ. 1060/8.6.2010 απόφαση οι περιβαλλοντικοί όροι του έργου, εγκρίθηκαν τα πρακτικά δημοπρασίας, ανακηρύχθηκε ανάδοχος και υπεγράφη σύμβαση για το έργο». Η υπόθεση παραμένει εκκρεμής μέχρι να ολοκληρωθεί η διερεύνηση του συνόλου των παραμέτρων που σχετίζονται με τη σχεδιαζόμενη μετεγκατάσταση των τσιγγάνων που διαβιούν στην περιοχή (Υπόθεση Φ 125601/10)

3.1.1.2 Περιοχή Χαραυγής - Χαλκίδα Εύβοιας

Στην εκτός σχεδίου περιοχή «Χαραυγή» του Δήμου Χαλκίδας, σε χώρο όπου παρατηρείται έντονη αυθαίρετη δόμηση, ιδιοκτήτες αυθαιρέτων ζήτησαν μέσω του Συλλόγου τους την παρέμβαση της Αρχής με σκοπό πρωτίστως την άσκηση πίεσης στις αρμόδιες αρχές, προκειμένου να επιτευχθεί η ένταξη της περιοχής τους στο πολεοδομικό σχέδιο της Χαλκίδας και την απομάκρυνση εγκαταστάσεων του ΧΥΤΑ της περιοχής, αλλά και οικιών των εκεί διαβιούντων τσιγγάνων. Η διαμεσολάβηση του ΣτΠ επικεντρώθηκε σε συστάσεις προς τον Δήμο για την αποφυγή ενεργειών που αντιβαίνουν στη νομοθεσία περί ίσης μεταχείρισης και προστασίας ευάλωτων ομάδων. Παράλληλα, ο ΣτΠ διενήργησε αυτοψία στην περιοχή στις 19.10.2009 και σε συνέχεια αυτής, με έγγραφό του έθεσε τις διαπιστώσεις του υπ' όψιν του Γενικού Γραμματέα Περιφέρειας Στερεάς Ελλάδος, του Νομάρχη Ευβοίας και του Δήμαρχο Χαλκιδέων, ζητώντας να μεριμνήσουν στο πλαίσιο των αρμοδιοτήτων τους για την άμεση αντιμετώπιση του στεγαστικού προβλήματος των τσιγγάνων της περιοχής, αλλά και για τη συμμετοχή των τσιγγανοπαίδων στην εκπαιδευτική διαδικασία. Παράλληλα, ο ΣτΠ εκτιμώντας

ότι σημαντικό μέρος των προβλημάτων οφείλεται στη διαιώνιση του καθεστώτος οικιστικής παρανομίας στην περιοχή ζήτησε από τις αρμόδιες υπηρεσίες να εξετάσουν το ενδεχόμενο, σε συνεργασία με το Υπουργείο Περιβάλλοντος, άμεσης έγκρισης τοπικού ρυμοτομικού σχεδίου στην περιοχή της Χαραυγής, αξιοποιώντας παράλληλα τις διατάξεις του προγράμματος στεγαστικής αποκατάστασης των τσιγγάνων. Στην κατεύθυνση αυτή, άκρως ενθαρρυντική ήταν η ανταπόκριση του Υπουργείου Περιβάλλοντος, το οποίο με έγγραφο της Γενικής Διεύθυνσης Πολεοδομίας, στις αρχές του έτους, υιοθετεί τις ως άνω θέσεις της Αρχής. Συγκεκριμένα, με το ως άνω έγγραφο η αρμόδια Διεύθυνση επισημαίνει την ύπαρξη καταδικαστικών αποφάσεων από διεθνείς οργανισμούς για περιστατικά αυθαίρετων εξώσεων ελλήνων τσιγγάνων και παραβιάσεων δικαιωμάτων τους στους τομείς οικισμού και στέγασης και υποδεικνύει ότι «θα πρέπει να διερευνηθεί η δυνατότητα ένταξης της συγκεκριμένης έκτασης σε 'επείγον' στεγαστικό πρόγραμμα με την έγκριση ρυμοτομικού σχεδίου», είτε βάσει των διατάξεων του άρθρου 6 του ν. 2790/2000, είτε βάσει των διατάξεων του άρθρου 26 του ν. 1337/1983. Παρά τη θετική αυτή εξέλιξη, ο Δήμος Χαλκιδέων και η πρώην Περιφέρεια Στερεάς Ελλάδος δεν έχουν ανταποκριθεί στις υποδείξεις της Αρχής, παρά τις επίμονες γραπτές και τηλεφωνικές υπενθυμίσεις. Ο ΣτΠ εξακολουθεί να παρακολουθεί την υλοποίηση του σχεδίου ένταξης της περιοχής «Χαραυγή» στο σχέδιο πόλης της Χαλκίδας, καθώς και την περαιτέρω εξομάλυνση των σχέσεων μεταξύ των κατοίκων της περιοχής, διατηρώντας τακτική επικοινωνία και επαφές, τόσο με τους εμπλεκόμενους τοπικούς φορείς, όσο και με κατοίκους της περιοχής (υποθέσεις 15676/2009, 19469/2009).

3.1.1.3 Νέα Αλικαρνασός

Στην περιοχή της Νέας Αλικαρνασσού Ηρακλείου είχαν αναληφθεί στο παρελθόν προσπάθειες για τη συνολική στέγαση του πληθυσμού Ρομά σε αξιοπρεπείς συνθήκες. Ειδικότερα, ήδη από το έτος 2003 είχε εκπονηθεί επιχειρησιακό σχέδιο δράσης για τη μετεγκατάσταση των τσιγγάνων της περιοχής και είχαν διατεθεί από το Υπουργείο Εσωτερικών /Δ/νση Αναπτυξιακών Προγραμμάτων κονδύλια για την υλοποίησή του. Καθώς το σχέδιο αυτό εγκαταλείφθηκε, στη συνέχεια, η συγκεκριμένη περιοχή επελέγη για την πιλοτική εφαρμογή προγράμματος όπου το σύνολο σχεδόν του πληθυσμού θα υπάγονταν στο πρόγραμμα χορήγησης στεγαστικών δανείων με εγγύηση του ελληνικού δημοσίου. Σύμφωνα με τα στοιχεία που έχει στη διάθεσή της η Αρχή, από το έτος 2006 μέχρι σήμερα χορηγήθηκαν συνολικά, και στις δύο φάσεις του προγράμματος χορήγησης στεγαστικών δανείων σε έλληνες τσιγγάνους, τουλάχιστον 169 δάνεια, για τα οποία έχει ολοκληρωθεί η εκταμίευση. Ωστόσο, από την απογραφή που διενήργησε το 2009 η δημοτική αρχή της Νέας Αλικαρνασσού και περιλαμβάνονται στο υπ. αρ. ειδ. πρωτ. 735/ 17.11.2010 έγγραφό της, προέκυψε ότι δανειολήπτες ρομά εξακολουθούν να διαμένουν στον καταυλισμό, στις ίδιες απaráδεκτες για την ανθρώπινη αξιοπρέπεια παράγκες. Χωρίς να είναι απολύτως βέβαιο, αν κάποιοι απ' τους δανειολήπτες απέκτησαν τελικώς οικία αξιοποιώντας τα χορηγηθέντα δάνεια, είναι γεγονός ότι η πλειονότητα του πληθυσμού Ρομά της περιοχής εξακολουθεί να διαμένει στις ίδιες αναξιοπρεπείς συνθήκες διαβίωσης του παρελθόντος. Ωστόσο, μετά την ολοκλήρωση της διαδικασίας χορήγησης δανείων, η δημοτική αρχή, κρίνοντας ότι η παρουσία τους στον καταυλισμό δεν δικαιολογείται, σε συνεργασία με την Αστυνομική Δ/νση Ηρακλείου, την Εισαγγελία Πρωτοδικών Ηρακλείου και την Δ/νση Πολεοδομίας της πρώην Νομαρχιακής Αυτοδιοίκησης Ηρακλείου, στις 10.3.2010 επέδωσε εκθέσεις αυτοψίας αυθαιρέτων κατασκευών στον καταυλισμό των τσιγγάνων της περιοχής. Παράλληλα, επιβλήθηκαν πρόστιμα ανέγερσης και διατήρησης αυθαιρέτων και γνωστοποιήθηκε στους διαβιούντες στον καταυλισμό η επαπειλούμενη κατεδάφιση των οικιών τους.

Σε συνέχεια των εξελίξεων αυτών, πολίτης, τσιγγανικής καταγωγής που διαμένει στον καταυλισμό της Νέας Αλικαρνασσού, προσέφυγε στον ΣτΠ διαμαρτυρόμενος για την επίδοση σε αυτόν πράξης επιβολής προστίμου για αυθαίρετη κατασκευή παραπήγματος σε χώρο που είχε προσδιορισθεί για την προσωρινή εγκατάστασή του. Μολονότι η διερεύνηση της υπόθεσης αυτής δεν έχει ολοκληρωθεί, ο Συνήγορος του Πολίτη διαπίστωσε κατ' αρχήν ότι η απουσία συντονισμένης δράσης και ελέγχου στην εφαρμογή των προγραμμάτων στεγαστικής αποκατάστασης, φαίνεται να οδήγησε σε αποτυχία τις προσπάθειες επίλυσης του προβλήματος των συνθηκών διαβίωσης στον συγκεκριμένο καταυλισμό, δεδομένου ότι η πλειονότητα των τσιγγάνων για τους οποίους σχεδιάστηκαν οι οικείες δράσεις φαίνεται ότι εξακολουθούν να διαμένουν στον συγκεκριμένο χώρο υπό τις ίδιες άθλιες συνθήκες. Μέχρι να διευκρινιστεί ποιοί από τους διαμένοντες στον καταυλισμό διαθέτουν οικία ή ποιοί εξακολουθούν να διαμένουν καταχρηστικά στον καταυλισμό, ο ΣτΠ θεωρεί ότι πρέπει να αποτραπεί, η εκδίωξη των τσιγγάνων και η κατεδάφιση των παραπηγμάτων τους στην παρούσα φάση, διαφορετικά το πρόβλημα απλώς θα μεταφερθεί σε άλλη περιοχή. Πέρα από τη γενικότερη παρέμβασή του στο ζήτημα, ο ΣτΠ στο πλαίσιο διερεύνησης της αναφοράς του προσφεύγοντος, εξέτασε παράλληλα εάν νομίμως μπορεί να διατηρηθεί σε χώρο που έχει κριθεί ως κατάλληλος για τη προσωρινή εγκατάσταση των τσιγγάνων της περιοχής πρόχειρο παράπηγμα, κατασκευασμένο με ευτελή υλικά και ειδικότερα, εάν έχουν εν προκειμένω εφαρμογή οι διατάξεις του Π.Δ.267/98 «περί διαδικασίας χαρακτηρισμού και κατεδάφισης αυθαιρέτων κατασκευών», όπως εκτιμά με τις οικείες εκθέσεις αυτοψίας η Διεύθυνση Πολεοδομίας της Ν.Α. Ηρακλείου. Στο πλαίσιο αυτό, η απάντηση της Δ/νσης ΠΕ.ΧΩ της Γενικής Δ/νσης Περιφέρειας της Περιφέρειας Κρήτης σε εκκρεμές αίτημα του προσφεύγοντος, σύμφωνα με την οποία είναι δυνατόν να εγκαθίστανται, προσωρινά, πρόχειρα προστεγάσματα (σκηνές, στεγάσματα με ευτελή υλικά, κτλ.) εντός καταυλισμών, χωρίς να απαιτείται οικοδομική άδεια, στο πλαίσιο εφαρμογής της υγειονομικής διάταξης Α5/696/83, φαίνεται να επιλύει το ζήτημα, χωρίς ωστόσο να είναι βέβαιο ότι θα τύχει εφαρμογής από τις εμπλεκόμενες υπηρεσίες. Η διερεύνηση της

υπόθεσης παραμένει εκκρεμής και προγραμματίζεται η διενέργεια νέας αυτοψίας στην περιοχή, προκειμένου να καταστεί δυνατή η συνολική αποτίμηση της κατάστασης (Υπόθεση Φ 127487/2010)

3.1.1.4 Καρακόνερο – Νέο Καρνάγιο Ρόδου

Ο ΣτΠ δεν έχει ενημερωθεί για οποιαδήποτε πρωτοβουλία της Δημοτικής αρχής Ρόδου, της Αποκεντρωμένης Διοίκησης Νοτίου Αιγαίου, ή των εμπλεκόμενων υπηρεσιών της Κεντρικής Διοίκησης σχετικά με το ενδεχόμενο απομάκρυνσης των τσιγγάνων από την περιοχή και μετεγκατάστασής τους σε άλλο χώρο, μολονότι τοπικά δημοσιεύματα εμφανίζουν την κατάσταση ιδιαίτερα τετμένη. Ο ΣτΠ με παρεμβάσεις του προς τις εμπλεκόμενες αρχές έχει επισημάνει ότι ενδεχόμενη απομάκρυνση των τσιγγάνων που διαβιούν στην περιοχή δεν μπορεί παρά να συνδυάζεται είτε με την οριστική είτε με την προσωρινή επίλυση του ζητήματος εγκατάστασής τους. Επομένως, ενδεχόμενη απομάκρυνσή τους από την περιοχή δεν μπορεί να διενεργηθεί νομίμως, παρά μόνον εφόσον οι αρμόδιες αρχές υποδείξουν άλλο κατάλληλο χώρο για την άμεση μετεγκατάστασή τους. Αν η προϋπόθεση αυτή δεν τηρηθεί, ενδεχόμενη απομάκρυνσή τους από την περιοχή αποτελεί εκδίωξη ή βίαιη αποβολή, η οποία μάλιστα θα προκαλέσει εκ των πραγμάτων ανέλεγκτη μετακίνηση πληθυσμού και αυθαίρετη εγκατάστασή του σε άλλη περιοχή, φαινόμενο, το οποίο παρατηρείται συχνά σε αυτές τις περιπτώσεις και το οποίο συμβάλλει στη διαίωνα προβλήματα αναπαράγοντας τις αιτίες που το προκαλούν (Υπόθεση Γ.Π.137.09)

3.1.2 Συνθήκες Διαβίωσης, Ένταξη οικισμών στο σχέδιο πόλης: Η καθυστέρηση ανταπόκρισης της διοίκησης και οι επιπτώσεις της στην επιδείνωση των προβλημάτων

Ο ΣτΠ συνεχίζει τη διαμεσολάβησή του και σε περιπτώσεις όπου κάτοικοι, επί μακρόν υφισταμένων οικισμών (όπως οι κάτοικοι του Δροσερού Ξάνθης, της οδού Άβαντος στην Αλεξανδρούπολη, της Αγία Σοφίας Θεσσαλονίκης και Χαραυγής Χαλκίδος), διαμαρτύρονται για τις συνθήκες διαβίωσης και τις υφιστάμενες ελλείψεις στους οικισμούς, όσον αφορά στα δίκτυα υποδομών (ύδρευσης, αποχέτευσης, όμβριων υδάτων, ηλεκτροδότησης, οδικά και οδοποιίας, κτλ.), την εκπαίδευση (έλλειψη κτιριακών εγκαταστάσεων, καθαρισμός και προστασία των υφιστάμενων εγκαταστάσεων) και την απουσία παροχών πρωτοβάθμιας φροντίδας υγείας. Ο ΣτΠ θεωρεί ως πλέον ενδεδειγμένη τη λύση ένταξης των οικείων οικισμών στο σχέδιο πόλης, δεδομένου ότι τα υφιστάμενα προβλήματα στους οικισμούς αυτούς θα αντιμετωπισθούν οριστικά. Ωστόσο, οι διαπιστωμένες για πολλά έτη καθυστερήσεις στην ανταπόκριση, τόσο της τοπικής αυτοδιοίκησης όσο και της κεντρικής Διοίκησης (π.χ. πέραν της δεκαετίας για το Δροσερό Ξάνθης) στις ανάγκες του πληθυσμού αυτού, οδηγεί εν τοις πράγμασι στην περαιτέρω αυθαίρετη επέκταση των οικισμών που διαμένουν (βλ. Δροσερό) και καθιστά παρωχημένο κάθε υφιστάμενο σχέδιο ένταξης που είχε προταθεί στο παρελθόν, αλλά και κάθε προσπάθεια ανασχεσης ή βελτίωσης των διαρκώς επιδεινούμενων συνθηκών διαβίωσης των κατοίκων. Οι οικισμοί αυτοί, φαίνεται να καθίστανται ευχερώς -για λόγους που κυρίως σχετίζονται με τον αυθαίρετο τρόπο με τον οποίο δημιουργήθηκαν και αναπτύσσονται- χώροι σε κατάσταση «ανομίας». Έτσι, η αυθαίρετη εγκατάσταση αντί να αποτελεί τον λόγο ενεργοποίησης της Διοίκησης για την αντιμετώπιση του προβλήματος, συχνά προβάλλεται ως λόγος για να δικαιολογήσει την αδράνεια ή την απροθυμία της να αναλάβει πρωτοβουλίες επίλυσής του. Είναι χαρακτηριστικό ότι αιτήματα διαβιούντων σε καταυλισμούς που αφορούν την υδροδότηση, την κατασκευή δρόμου, την τοποθέτηση πυλώνων ηλεκτροδότησης, τη λειτουργία σχολείου, κτλ., απορρίπτονται με επίκληση την αδυναμία παροχής αυτών των υπηρεσιών σε αυθαίρετους οικισμούς. Ωστόσο, αν πράγματι υπάρχει πρόθεση για την επίλυση του προβλήματος αυθαίρετης διαβίωσης των τσιγγάνων, με όλες τις συνέπειες που αυτό συνεπάγεται και για τους ίδιους, αλλά και για τους περιοίκους των περιοχών όπου είναι εγκατεστημένοι τέτοιοι οικισμοί, θα ήταν αναμενόμενο και εύλογο, η άρνηση παροχής αυτών των βασικών υποδομών σε υφιστάμενους οικισμούς να συνοδεύεται από τον σχεδιασμό λύσεων εγκατάστασης σε χώρους όπου αυτές θα διατίθενται, τηρουμένων των νόμιμων προϋποθέσεων που θέτει η κείμενη νομοθεσία για την οργανωμένη εγκατάσταση πλανοδίων. Η ένταξη των οικισμών στο σχέδιο πόλης αποτελεί πρόταση που είχε αναφερθεί και στην Έκθεση του έτους 2009, χωρίς ωστόσο μέχρι σήμερα η Αρχή να έχει ενημερωθεί για κάποια θετική εξέλιξη στο ζήτημα αυτό για κανέναν από τους παραπάνω αναφερόμενους οικισμούς. (Υποθέσεις Φ131746/10, Φ130907/10, Φ133770/10, 4639/07)

3.1.3 Ζητήματα Εγκατάστασης/Μετεγκατάστασης-Συνθήκες διαβίωσης των τσιγγάνων

3.1.3.1 Βοτανικός

Ο καταυλισμός των Ρομά στο Βοτανικό έχει απασχολήσει την Αρχή ως προς τα ζητήματα που αφορούν τις συνθήκες διαβίωσης στον οικισμό, αλλά και τις επιπτώσεις τους στην δημόσια υγεία ήδη από το έτος 2004. Η διερεύνηση των υποθέσεων αυτών κατέληξε σε πόρισμα το έτος 2008 και, σε συνέχεια αναφοράς που δέχθηκε η Αρχή το έτος 2009 με νεότερες εξελίξεις η υπόθεση εξακολουθεί να διερευνάται. Η εκκρεμότητα του ζητήματος ενώπιον του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου Δικαιωμάτων του Ανθρώπου, αλλά και η ανάγκη απελευθέρωσης του χώρου για την υλοποίηση αποφάσεων ανάπλασης της περιοχής, έχει κινητοποιήσει τις εμπλεκόμενες υπηρεσίες για εξεύρεση λύσης για την μετεγκατάσταση του πληθυσμού, χωρίς ωστόσο να έχει στη διάθεσή της η Αρχή συγκεκριμένη απόφαση για τον σχεδιασμό και την υλοποίησή της. Η μελέτη που εκπονήθηκε από την ΚΕΔΚΕ με χρηματοδότηση του Υπουργείου Εσωτερικών, με στόχο την εξεύρεση κατάλληλου χώρου για την μετεγκατάσταση των Ρομά του Βοτανικού, δεν υποδεικνύει συγκεκριμένο χώρο για την

μετεγκατάστασή τους. Στην οικεία έκθεση καταγράφεται το σύνολο των διαθέσιμων οικοπέδων στην ευρύτερη περιοχή της Αττικής, χωρίς ωστόσο να εξετάζεται η προσφορότητα καθενός απ' αυτά ως προς τη συγκεκριμένη χρήση. Η Αρχή έχει αναλάβει πρωτοβουλία ενεργοποίησης των εμπλεκόμενων φορέων, προκειμένου να επιταχυνθεί η διαδικασία σχεδιασμού και υλοποίησης της προσφορότερης λύσης για την άμεση αντιμετώπιση του προβλήματος, ενέργειες οι οποίες αναμένεται να ενταθούν το επόμενο έτος (Υπόθεση 7611/2009).

3.1.3.2 Περιοχή Πάτημα ΙΙ, όρια Δήμου Χαλανδρίου και Γέρακα

Με αναφορά τους προς την Αρχή ενενήντα (90) πολίτες, κάτοικοι και ιδιοκτήτες ακινήτων της περιοχής Πάτημα ΙΙ στα όρια των Δήμων Χαλανδρίου & Γέρακα, διαμαρτυρήθηκαν για την παράλειψη ανταπόκρισης των αρμόδιων υπηρεσιών στην από 28.9.2010 εξώδικη δήλωση τους η οποία αναφέρεται στα προβλήματα που αντιμετωπίζουν λόγω της αυξανόμενης αυθαίρετης εγκατάστασης στη συγκεκριμένη περιοχή τσιγγάνων. Ειδικότερα, στην καταγγελία τους οι κάτοικοι αναφέρονται στην αυθαίρετη εγκατάσταση οικογενειών Ρομά σε δημόσιο χώρο, στις οχλήσεις που προκαλούν οι βιοποριστικές δραστηριότητές τους, στη δυσχέρεια ολοκλήρωσης έργων υποδομών στην περιοχή, καθώς και στην έλλειψη μέριμνας της τοπικής αυτοδιοίκησης για τη σύμφωνη με την κείμενη νομοθεσία μετεγκατάστασή τους.

Ο ΣτΠ είχε απευθυνθεί και στο παρελθόν, ήδη από το έτος 2005, προς τις αρμόδιες υπηρεσίες του Υπουργείου Εσωτερικών, της Περιφέρειας Αττικής, της Νομαρχιακής Αυτοδιοίκησης και του Δήμου Χαλανδρίου, επισημαίνοντας την ανάγκη άμεσης λήψης μέτρων για την μετεγκατάσταση του πληθυσμού Ρομά, ο οποίος είναι εγκατεστημένος στην διοικητική περιφέρεια του Δήμου Χαλανδρίου. Ωστόσο, παρά τις υποδείξεις και τις προτάσεις του ΣτΠ, διαπιστώνεται ότι μέχρι σήμερα οι εμπλεκόμενες υπηρεσίες δεν έχουν προβεί στις απαραίτητες ενέργειες για την αντιμετώπιση του προβλήματος. Η εξακολούθηση της αυθαίρετης κατάληψης των ακινήτων ιδιωτικής ή δημόσιας ιδιοκτησίας συνδέεται αιτιωδώς με την παράλειψη των υπηρεσιών της τοπικής αυτοδιοίκησης και των λοιπών εμπλεκόμενων δημοσίων αρχών να μεριμνήσουν, μέχρι σήμερα, κατά λόγο αρμοδιότητας, για τον σχεδιασμό και την ολοκλήρωση της εγκατάστασής τους σε κατάλληλο χώρο, καθώς και για την κοινωνική στήριξή τους. Επιπλέον, όπως επισημαίνουν οι προσφεύγοντες στην αναφορά τους, η απουσία λήψης μέτρων ενθαρρύνει την περαιτέρω αυθαίρετη εγκατάσταση προσώπων στην εν λόγω περιοχή, γεγονός που διογκώνει το πρόβλημα και οδηγεί στην σταθερή μείωση της αξίας της ιδιοκτησίας τους.

Ο ΣτΠ στο πλαίσιο της νεότερης παρέμβασής του υπενθύμισε την υποχρέωση μέριμνας που οφείλει να επιδεικνύει η κρατική διοίκηση έναντι του ευαίσθητου αυτού πληθυσμού και, η οποία, εξειδικεύεται εν προκειμένω με την υποχρέωση σύμπραξης των δύο εμπλεκόμενων Δήμων με τον Περιφερειάρχη Αττικής (πρώην Γενικό Γραμματέα της Περιφέρειας Αττικής) για την εξασφάλιση διαμονής των Ρομά της περιοχής σε χώρο κατάλληλα διαμορφωμένο, υπό αξιοπρεπείς συνθήκες, σύμφωνα με τους όρους και τη διαδικασία που προβλέπει η ΚΥΑ 23461/2003(ΦΕΚ Β' 973/15.07.2003). Ενόψει αυτών, ο ΣτΠ ζήτησε από τους αρμόδιους Δήμους Χαλανδρίου και Γέρακα να απαντήσουν άμεσα στα ερωτήματα που έχουν υποβάλει οι κάτοικοι της περιοχής «Πάτημα ΙΙ» με την από 27.9.2010 εξώδικη διαμαρτυρία τους, κοινοποιώντας την απάντησή τους στην Αρχή. Ο ΣτΠ δεν έλαβε απάντηση στο έγγραφο του αυτό, παρά την παρέλευση ικανού χρόνου από την αποστολή του. Για το λόγο αυτό απέστειλε νεότερο υπενθυμιστικό έγγραφο, θέτοντας προθεσμία για την ανταπόκριση των υπηρεσιών των δύο Δήμων. Η διερεύνηση της υπόθεσης παραμένει εκκρεμής (Υπόθεση Φ133276/2010).

3.1.4 Ανάπτυξη σχέσεων καλής γειτνίασης

3.1.4.1 Αγρίνιο

Παρά την παρέμβαση της Αρχής με έγγραφό της προς τον Δήμαρχο Αγρινίου και τη διενέργεια αυτοψίας τον Φεβρουάριο του 2009, δεν έχει σημειωθεί κάποια θετική εξέλιξη σε ό,τι αφορά, είτε την απαλλοτρίωση ιδιωτικού οικοπέδου εντός του οποίου έχουν εγκατασταθεί τσιγγάνοι, είτε τη δημιουργία νέου οικισμού στο πλαίσιο του ολοκληρωμένου προγράμματος για την κοινωνική ένταξη των τσιγγάνων. Οι ευθύνες μετατίθενται από τις υπηρεσίες της τοπικής αυτοδιοίκησης στην κεντρική διοίκηση και αντίστροφα και, το πρόβλημα παραμένει υφιστάμενο, με συχνές εντάσεις στις σχέσεις Ρομά και μη Ρομά κατοίκων της περιοχής. Με αναφορά που κατατέθηκε το τρέχον έτος, προσφεύγουσα διαμαρτυρήθηκε στο ΣτΠ για κλοπές και σοβαρές ζημιές που υπέστη στην οικία της, τις οποίες η ίδια αποδίδει σε δολιοφθορά που προκάλεσαν τσιγγάνοι που διαμένουν στην περιοχή. Επίσης, η προσφεύγουσα διαμαρτυρήθηκε για την αδράνεια των αστυνομικών αρχών ως προς την αποτελεσματική διερεύνηση της καταγγελίας της, καθώς και σειράς άλλων καταγγελιών της στο παρελθόν, ισχυριζόμενη ότι οι αστυνομικές αρχές απλώς περιορίζονται στην καταγραφή του γεγονότος, χωρίς να καταβάλλουν προσπάθειες για τον εντοπισμό και τη σύλληψη των δραστών. Το γεγονός αυτό, όπως η ίδια επισημαίνει, προκαλεί την αγανάκτηση των περιοίκων, ενθαρρύνει την ανάπτυξη της παραβατικότητας στην περιοχή και προκαλεί εστίες έντασης μεταξύ των κατοίκων της περιοχής. Η διερεύνηση τόσο της συγκεκριμένης αναφοράς όσο και των προηγούμενων που έχουν κατατεθεί και αφορούν το ζήτημα της μετεγκατάστασης του συγκεκριμένου οικισμού, παραμένουν εκκρεμείς (Υποθέσεις 17164/2009, 8410/2006).

3.1.4.2 Θετικές εξελίξεις στην Αλιάρτο Σε συγκεκριμένες πρωτοβουλίες για την αντιμετώπιση κινδύνων που προκαλεί η ένταση και η αντιπαράθεση μεταξύ Ρομά και μη Ρομά κατοίκων της περιοχής φαίνεται να έχει προβεί η νέα δημοτική Αρχή

του Δήμου Αλιάρτου. Σε τηλεφωνική επικοινωνία του ο Δήμαρχος Αλιάρτου ενημέρωσε την Αρχή για συγκεκριμένες ενέργειες στις οποίες έχει ήδη προβεί, αλλά και σε πρωτοβουλίες που προτίθεται να αναλάβει, λαμβανομένων υπ' όψιν και σχετικών προτάσεων του ΣτΠ, προκειμένου να διασφαλιστεί η κοινωνική ειρήνευση στην περιοχή και να αποκατασταθεί το κλίμα έντασης και αντιπαράθεσης. Ο ΣτΠ αναμένει την έγγραφη ανταπόκριση του Δήμου στην παρέμβαση της Αρχής, ευελπιστώντας ότι η εφαρμογή των οικείων πρωτοβουλιών θα αποτελέσει ενθαρρυντικό παράδειγμα και για άλλες περιοχές (υπόθεση (15083/2009)